

Kolmiportaisen tuen malli varhaiskasvatuksessa

Anna Lintelä

Marika Pöysti

OPINNÄYTETYÖ
Maaliskuu 2020

Sosionomikoulutus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomikoulutus

LINTELÄ, ANNA & PÖYSTI, MARIKA:
Kolmiportaisen tuen malli varhaiskasvatuksessa

Opinnäytetyö 35 sivua, josta liitteitä 1 sivu
Maaliskuu 2020

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää haastatteluiden avulla, miten kolmiportaisen tuen malli päiväkodissa toteutuu. Tarkasteltavana oli myös mallin näkyminen päiväkodin arjessa. Tavoitteena oli tuottaa lisää tietoa kolmiportaisen tuen mallista ja tuoda näkyvämmäksi konkreettisia tukitoimia.

Opinnäytetyö oli laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimusmenetelmänä käytettiin haastatteluja. Haastateltavana oli neljä erään hervantalaisen varhaiskasvatusyksikön työntekijää. Haastattelut litteroitiin. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tutkimustuloksissa ilmeni, että kolmiportaisen tuen malli koettiin toimivaksi teoreettiseksi pohjaksi. Resurssien määrä oli vajavainen. Lapsiryhmät koettiin liian suuriksi, ja avustajia ei ollut saatavilla tarpeeksi. Kolmiportaisen tuen mallin toteutumista seurattiin jatkuvalla havainnoinnilla. Virallista arviointia toteutettiin vähintään kaksi kertaa vuodessa sekä aina tarpeen vaatiessa.

Jatkotutkimusideaksi nousi alueellisten erojen tarkastelu: miten kolmiportaisen tuen mallia toteutetaan eri varhaiskasvatusyksiköissä. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden ääntä tulisi saada enemmän kuuluvaksi. Heiltä löytyy käytännön tieto ja taito aiheesta.

Asiasanat: kolmiportaisen tuen malli, tukitoimet, varhaiskasvatus

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

LINTELÄ, ANNA & PÖYSTI, MARIKA:
The Three-Tier Model in Early Childhood Education

Bachelor's thesis 35 pages, appendices 1 page
March 2020

The purpose was to find out how the three-tier model is implemented in kindergarten. It was examined how the model appeared in the everyday life of the kindergarten. The aim was to provide more information on the three-tier model and to make concrete support measures more visible.

The study was qualitative in nature and the data were collected through interviews. The interviewees included four employees of an early childhood education unit in Hervanta. The collected material was analyzed using content-analysis.

The results showed that the three-tier model was considered as a working theoretical basis. Resources were scarce. The groups' sizes were experienced as too large, and there were not enough assistants. The implementation of the three-tier model was constantly observed. The official evaluation was carried out at least twice a year and whenever necessary.

An idea for further research was the examination of regional differences in how the three-tier model is implemented in different early childhood education units. The voice of early childhood education workers should be heard more. They have practical knowledge of the subject.

Keywords: three-tier model, support measures, early childhood education

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	7
	2.1 Tavoite ja tarkoitus	7
	2.2 Tutkimuskysymykset.....	8
3	VARHAISKASVATUS SUOMESSA	9
	3.1 Yleistä varhaiskasvatuksesta	9
	3.2 Varhaiskasvatussuunnitelmat	10
	3.3 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka.....	11
	3.4 Inkluisio.....	13
4	KOLMIPORTAISEN TUEN MALLI.....	15
	4.1 Tuen tarve.....	15
	4.2 Kolmiportaisen tuen malli.....	16
	4.2.1 Yleinen tuki.....	18
	4.2.2 Tehostettu tuki.....	18
	4.2.3 Erityinen tuki.....	19
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	20
	5.1 Tutkimusote, menetelmä ja aineistonkeruu	20
	5.2 Aineiston analysointi	21
6	HENKILÖSTÖN HAASTATTELUIDEN TULOKSET.....	22
	6.1 Kolmiportaisen tuen mallin toteutuminen	22
	6.1.1 Arjen tukitoimet.....	23
	6.1.2 Lasten haasteet.....	24
	6.2 Työntekijöiden kokemus kolmiportaisen tuen mallista.....	25
	6.2.1 Yhteistyö.....	26
	6.2.2 Haasteet.....	27
	6.3 Tuen toteutuksen arviointi ja seuranta	28
7	POHDINTA	30
	7.1 Tulosten tarkastelua.....	30
	7.2 Eettisyys ja luotettavuus	31
	7.3 Jatkotutkimukset	32
	LÄHTEET	33
	LIITTEET.....	35

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme aiheena on kolmiportaisen tuen mallin näyttäytyminen eräässä hervantalaisessa päiväkodissa. Valitsimme opinnäytetyömme aiheeksi tämän, koska kiinnostus aiheeseen nousi esiin työharjoittelun myötä sekä tästä aiheesta oli kokemusta vanhemman näkökulmasta katsottuna. Halusimme selvittää, miten kolmiportaisuus konkreettisesti näkyy päiväkodin arjessa ja miten henkilökunta kokee sen. Tämä päiväkotiki oli ennestään tuttu paikka työharjoittelun kautta, ja tiesimme, että henkilökunta lähtee mielellään haastatteluihin mukaan.

Nykyään tietämys erilaisista lasten oppimisen ja kehityksen haasteista on lisääntynyt ja varhaiskasvatuksen ryhmäkoot ovat suurentuneet ja kahdenpaikkaisuus poistunut. Valtion jatkuvat säästötoimenpiteet ovat olleet yleinen puheenaihe esimerkiksi mediassa ja tätä on kritisoitu muun muassa varhaiskasvatuksen osalta hyvin paljon. Halusimme selvittää, miten tämä yhtälö koetaan käytännössä, sekä miten lasten haasteet huomioidaan. Erilaiset neurologisen puolen pulmat ovat nousussa tutkimusten ja ymmärryksen lisääntyessä ja tämä vaatii varhaiskasvatuksen henkilökunnaltakin uusia näkökulmia varhaiskasvatukseen arjen tasollakin.

Nykyään maahanmuutto on esimerkiksi turvapaikanhakijoiden myötä lisääntynyt huomattavasti, joten monikulttuurisuus ja sen tuomat haasteet näkyvät myös yhteiskunnallisella tasolla varhaiskasvatuksessa ja siitä on mediassakin ollut puhetta paljon. Varhaiskasvatuksella on suuri merkitys kotouttamisenkin kannalta, lapset pääsevät paremmin yhteiskuntaamme mukaan sekä oppivat kieltä ja kulttuuriamme sujuvammin, sekä tämä mahdollistaa vanhempien opiskelun ja työsäkännin.

Alussa keräsimme opinnäytetyömme kannalta tärkeää teoretietoa, jotta saimme luotua teoreettisen pohjan aiheelle. Esittelemme varhaiskasvatuksen yleisiä lähtökohtia, tuen järjestämistä ja kolmiportaisen tuen mallia. Seuraavaksi kerromme opinnäytetyön toteuttamisen prosessista ja tutkimusmenetelmästä, jota työssä

käytimme. Tämän jälkeen päästään tuloksiin, jotka pyrimme saamaan mahdollisimman kuvaileviksi sitaatteja hyödyntäen. Lopuksi esittelemme johtopäätöksemme tutkimustuloksien pohjalta.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyömme tavoitteena on tuottaa lisää tietoa kolmiportaisen tuen mallista. Saatavilla oleva tieto painottuu enemmän teoretiseen kuin käytännönläheiseen näkökulmaan aiheesta. Tavoitteenamme on tuoda näkyvämmäksi etenkin ruohonjuuritasolla käytössä olevat konkreettiset tukitoimet. Uskomme, että tästä olisi hyötyä myös varhaiskasvatuksen työntekijöille, etenkin yhteistyöpäiväkodin työntekijöille.

Kaikilla varhaiskasvatuksen työntekijöillä on omanlaisensa työote, joka ohjaa heidän jokapäiväistä työskentelyä. Vaikka varhaiskasvatuksessa työskentely pitää sisällään jatkuvaa havainnointia ja tarkastelua, on kaavoihin kangistuminen kuitenkin mahdollista, juurikin päiväkodissa, jossa arki on hyvin rutiininomaista. Omalle toiminnalle saattaa sokaistua ja toisen ihmisen tuottama näkökulma voi havahduttaa huomaamaan asioita, joihin ei aiemmin ole osannut kiinnittää huomiota.

Tarkoituksenamme on siis tarkastella haastatteluiden kautta, miten kolmiportaisen tuen malli päiväkodissa toteutuu ja miten sitä toteutetaan, sekä mitä se tarkoittaa päiväkodin arjessa. On myös tärkeä ottaa tarkasteluun kolmiportaisen tuen mallin seuranta ja sen arviointi, koska kolmiportainen tuki on tavoitteellista toimintaa, jolla pyritään saavuttamaan asetettuja päämääriä. Ilman jatkuvaa havainnointia ja toimivuuden tarkastelua kolmiportaisen tuen malli jäisi vain teoreettiseksi viitekehikseksi ilman käytännön kosketuspintaa.

2.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymyksillämme pyrimme vastaamaan, miten kolmiportaisen tuen mallia toteutetaan käytännössä ja minkälaiseksi työntekijät mallin kokevat sen päiväkodissa. Pyrimme myös selvittämään, miten mallia arvioidaan ja sen seuranta toteutetaan.

1. Miten kolmiportaisen tuen mallia toteutetaan päiväkodissa?
2. Miten kolmiportaisen tuen malli koetaan päiväkodissa?
3. Miten kolmiportaisen tuen mallia arvioidaan ja seuranta toteutetaan?

3 VARHAISKASVATUS SUOMESSA

3.1 Yleistä varhaiskasvatuksesta

Varhaiskasvatuksen merkitys ja vaikuttavuus yhteiskunnallemme on todennettu ja ymmärretty, ja se nousee esille poliitikkojen puheissa sekä taloustieteilijöiden tutkimuksissa. Useissa tutkimuksissa on huomattu, että varhaiskasvatus luo van-
kan pohjan lapsen oppimiselle ja sillä on pitkäaikainen vaikutus lapsen elämään. (Koivula, Siippainen & Eerola-Pennanen 2017, 9.)

Varhaiskasvatuksen tehtävä on yhdessä huoltajien kanssa tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Yhteiskunnan näkökulmasta varhaiskasvatus tukee lasten osallisuutta ja aktiivisuutta sekä edistää tasa-arvoa ja ehkäisee syrjäytymistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 16.) Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaa erityisesti varhaiskasvatuslaki, perustuslaki, varhaiskasvatuksesta annettu valtioneuvoston asetus ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 15). Varhaiskasvatuksen määritelmä pohjautuu suuresti Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien sopimukseen (Turja & Vuorisalo 2017, 38).

Varhaiskasvatuksessa huomioidaan lapsen ikä ja kehitys. Jos lapsen kehityksessä tai oppimisessa ilmenee haasteita, tulee lapselle järjestää lisätukea. Riittävä ja oikein kohdennettu tuki edistää lapsen hyvinvointia ja ehkäisee ongelmien monimuotoistumista. Tukea pyritään antamaan ensisijaisesti erilaisin järjestelyin lapsen omassa päivähoitopaikassa. Tampereen kaupungilla hyödynnetään kolmiportaisen tuen mallia. (Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2016, 47.)

Alle on listattu varhaiskasvatuslain (580/2015) asettamat tavoitteet varhaiskasvatukselle.

- edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia
- tukea lapsen oppimista, koulutuksellista tasa-arvoa ja edistää elinikäistä oppimista
- toteuttaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset
- luoda turvallinen, terveellinen ja oppimista edistävä varhaiskasvatusympäristö
- turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja pysyvät vuorovaikutussuhteet
- antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet , luoda tasa-arvoa ja kunnioittaa kulttuuriperinnettä
- tunnistaa lapsen yksilölliset tarpeet ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea
- kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä ohjata eettiseen vastuullisuuteen
- varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa
- tehdä yhteistyötä lapsen ja hänen huoltajien kanssa ja tukea huoltajaa kasvatustyössä

3.2 Varhaiskasvatussuunnitelmat

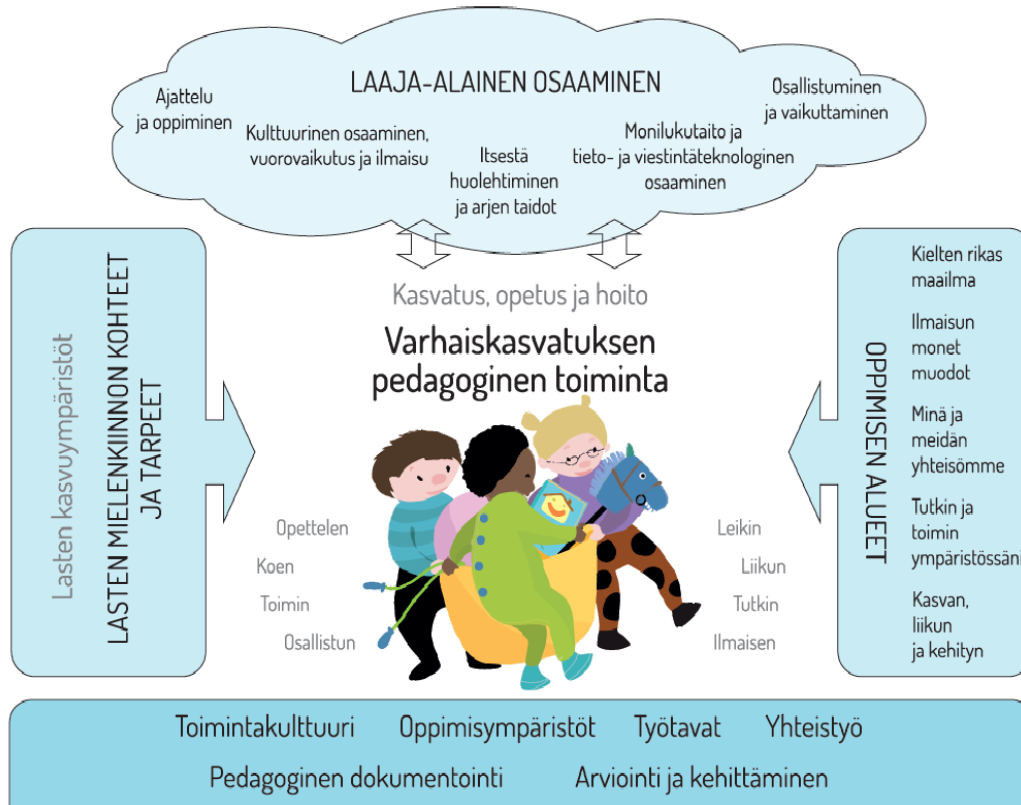
Opetushallitus on määrittänyt valtakunnalliset perusteet varhaiskasvatukselle, jotka pohjautuvat varhaiskasvatuslakiin ja näin ollen ne ovat oikeudellisesti velvoittavia määräyksiä (Salminen & Poikonen 2017, 63). Valtakunnallisten perusteiden lisäksi tulee olla paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma, josta vastuu on varhaiskasvatuksen tuottajalla. Yleisesti ottaen vastuu on siis kunnalla tai kuntayhtymällä. Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman tarkoitus on määrittää, ohjata ja tukea varhaiskasvatuksen paikallista järjestämistä. (Ahonen 2017, 17.)

Valtakunnallisten perusteiden sekä paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi melkein aina tehdään myös ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma eli ryhmävasu. Sen lähtökohtana on lasten yksilöllisten tarpeiden huomioiminen ryhmässä. Ryhmävasu toimii arjen pedagogisena työvälineenä jonka avulla toimintaa suunnitellaan, arvioidaan ja toteutetaan. (Ahonen 2017, 19.)

Varhaiskasvatuksessa yhä tärkeämmäksi piirteeksi on noussut lasten yksilöllisyyden huomioiminen, joka näkyy esimerkiksi henkilökohtaisena varhaiskasvatussuunnitelmana. (Eerola-Pennanen, Vuorisalo & Raittila 2017, 27). Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) määritellään, että jokaiselle päiväkodissa olevalle lapselle tulee laatia henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma eli ”lapsen vasu”. Se laaditaan yhdessä lapsen huoltajien kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana tulee olla lapsen etu ja yksilölliset tarpeet. Siihen kirjataan tavoitteet ja toimenpiteet koskien lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia, ja siinä tuodaan näkyväksi lapsen osaaminen, vahvuudet sekä yksilölliset tarpeet. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma käydään läpi ja päivitetään vähintään kerran vuodessa tai silloin kun lapsen tarpeet sitä edellyttävät. (Ahonen 2017, 22-25.)

3.3 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka

Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattilaisten toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Pedagoginen toiminta toteutuu vuorovaikutuksessa ja se läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2018, 20, 36.) Pedagogiikka on mukana kaikessa toiminnassa päiväkodissa. Se ei ole pelkästään etukäteen suunniteltua toimintaa, vaan se on mukana pienissä arkisissakin tilanteissa. Varhaiskasvatuksen henkilöstöltä vaaditaan herkkyyttä tunnistaa nämä tilanteet ja tarttua niihin oikea-aikaisesti. (Ahonen 2017, 137.)

KUVIO 1. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka (Pedagogisen toiminnan viitekehys 2020).

Kuviosta 1 käy ilmi pedagogisen toiminnan tavoitteet ja periaatteet. Pedagogiikka perustuu arvoperustaan, sekä käsitykseen lapsesta, lapsuudesta ja oppimisesta, ja se ilmenee toimintakulttuurissa ja oppimisympäristöissä. (Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2016, 18.)

3.4 Inkluisio

Varhaiskasvatusta järjestetään inklusion periaatteita noudattaen. Kaikilla lapsilla on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen, riippumatta tuen tarpeesta, vammaisuudesta tai kulttuurisista tekijöistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 15.) Kaikki lapset ovat samanarvoisia varhaiskasvatuksen maailmassa. Inklusiivinen pedagogiikka mahdollistaa kaikille saman toiminnan, erityistarpeista huolimatta (Farrel 2009, 132). Tuen tarpeeseen vastataan ensisijaisesti osana ryhmän yhteistä toimintaa. Inklusiivinen varhaiskasvatus huomioi lasten vahvuudet sen sijaan, että painottaisi ongelmia. (Ahonen 2017, 157-158.) Jokaisen lapsen oikeus on oppia ja kehittyä täyteen potentiaaliinsa mahdollisimman tavallisissa oppimisympäristöissä, yhdessä muiden ikäistensä kanssa. Kasvatuspalveluissa inklusion tavoite on pyrkiä sovittamaan yhteen tämän periaatteen kanssa. (Turja 2017, 149.) Inklusiota voidaan pitää päättymättömänä prosessina, joka tähtää kohti suurinta mahdollista osallisuutta. Prosessille ominaisia piirteitä ovat päämäärä, sekä ihannetila, joka pyritään saavuttamaan. (Viitala 2018, 53.)

Inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteeminen malli

KUVIO 2. Inklusiivisen varhaiskasvatuksen malli (Inklusiivisen varhaiskasvatuksen malli 2018).

Inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteeminen malli (kuvio 2) kuvastaa inklusiivisen kasvatuksen moniulotteisuutta. Kuviosta voi huomata, kuinka paljon asioita täytyy ottaa huomioon, kun lapsi, jolla on tuen tarve, on sijoitettu tavalliseen päiväkotiryhmään. (Viitala 2018, 56-57.)

4 KOLMIPORTAISEN TUEN MALLI

4.1 Tuen tarve

Inklusion malli toimii lähtökohtana lasten tukemisessa. Jokainen lapsi tarvitsee kehitykseensä ja oppimiseen aikuisen tukea. On olemassa paljon erilaisia tekijöitä, jotka asettavat haasteita lapsen mahdollisuudelle oppia ja kehittyä täyteen potentiaaliinsa. Tällaisia haasteita ovat esimerkiksi kielelliseen, kulttuuriseen ja etniseen taustaan liittyvät tekijät sekä sosioemotionaaliseen kehitykseen liittyvät tarpeet. (Eerola-Pennanen & Turja 2017, 204.) Jos lapsella ilmenee haasteita ja tuen tarvetta, on varhaiskasvatuksen henkilöstöllä velvollisuus järjestää tukea yhteistyössä lapsen huoltajien ja muiden sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden kanssa. Tuen tarve tulee selvittää huolellisesti, jotta haasteisiin pystytään vastaamaan pedagogisin tukitoimin (Heiskanen 2018, 96). Varhaiserityisopettaja on keskeisessä roolissa lapsen tuen tarvetta määriteltäessä ja suunniteltaessa (Ahonen 2017, 156, 158).

Tuen järjestäminen on osa laadukasta varhaiskasvatuksen toimintaa. Jokaisen lapsen mahdollinen tuen tarve määritellään yksilöllisesti. Tuen tarpeen selvittämisen apuna käytetään erilaisia arviointeja. Varhaiskasvatuksessa käytetyin menetelmä on systemaattinen havainnointi. (Heiskanen 2018, 96.) Tuen muoto voi vaihdella lyhytaikaisista ja yksittäisistä toteutuksista pitkäaikaisiin, säännöllisiin sekä monimuotoisiin toteutuksiin. (Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa 2020).

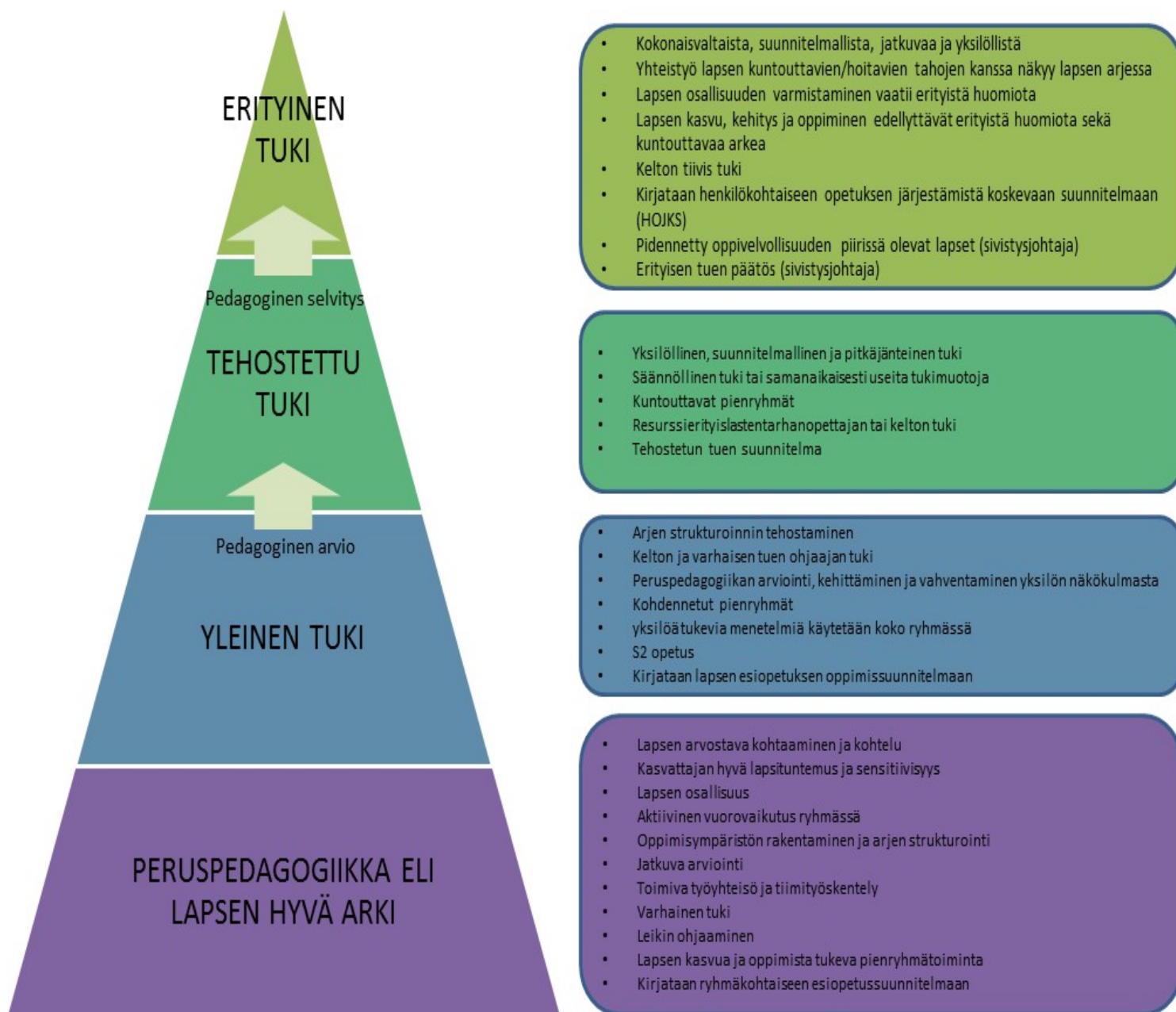
Lapsella, joka tarvitsee tukea päiväkodissa, henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman merkitys korostuu. Perusasioiden lisäksi varhaiskasvatussuunnitelmaan tulee kirjata tukeen liittyvät pedagogiset ja rakenteelliset ratkaisut sekä tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut. Myös tavoitteiden toteutuminen sekä tukitoimien vaikuttavuuden arvioinnit tulee kirjata ylös. (Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana 2016.)

4.2 Kolmiportaisen tuen malli

Lapsen kehityksen tukemista varten on luotu kolmiportaisen tuen malli (Oja 2012, 47). Se tulee lakisääteiseksi perusopetuksessa, mutta sitä toteutetaan jo varhaiskasvatuksessa. Vaikka varhaiskasvatuksen piirissä tuen malli ei ole lakiin määriteltynä, sen käyttäminen jo varhaiskasvatuksessa mahdollistaa sujuvan jatkumon siirryttäessä varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetukseen.

Kolmiportaisen tuen mallin juuret ovat peräisin Yhdysvalloista ja sen tarkoituksena on ohjata aikuisia järjestämään tukitoimet tietyntasoisella intensiteetillä vastaten lapsen ja perheen tarpeita. (Turja 2017, 150.) Sitä toteutetaan peruspedagogiikan lisäksi kolmella eri tasolla; yleisellä, tehostetulla ja erityisellä tuen tasolla (Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2016, 47).

KUVIO 3. Kolmiportaisen tuen malli (Hattulan kunnan esiopetussuunnitelma 2016).

Kuviossa 3 näkyy tuen eri tasot ja esimerkkejä mahdollisista tukitoimista. Taso-
jen väliset rajat ovat kuitenkin häilyviä. Kaikki tuen tasot vaativat jatkuvaa tuen
vaikuttavuuden arviointia ja seurantaa. Tukea tulee antaa niin kauan kuin siihen
on tarve sen tasoisella intensiteetillä, mikä vastaa lapsen tarpeita. Suunnitelmaa
muutetaan tarpeen vaatiessa, eli esimerkiksi tuen riittämättömyyden tai tarpeet-
tomuuden mukaan. (Turja 2017, 151.)

4.2.1 Yleinen tuki

Kuviossa 4 on nähtävissä kolmiportaisen tuen mallin tasot. Alimmalla tasolla on yleinen tuki, jota käytetään ensisijaisena keinona tuen tarpeisiin vastaamisessa. Tuen käyttöönotto ei vaadi erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä, vaan sitä voidaan antaa heti tarpeen ilmetyä. Pohjalla toimii hyvä ja toimiva peruspedagogiikka. (Kolmiportaisen tuen käsikirja 2016, 4.)

Yleinen tuki nähdään yksilölliset lähtökohdat huomioivana, kaikille lapsille suunnattuna kasvatustoimintana. Yksilöllinen tuki on upotettu yhteiseen pedagogiseen toimintaan ja arjen rutiineihin. Mahdolliset varhaiserityisopettajan palvelut hoidetaan konsultoinnin avulla. (Turja 2017, 151.) Yleisen tuen lähtökohtana toimivat vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan tekemät havainnot lapsesta (Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2016, 45-47).

4.2.2 Tehostettu tuki

Tehostetun tuen portaalle siirrytään, jos lapsi ei etene odotetulla tavalla ryhmätason tukitoimista huolimatta. Sen perustana toimii pedagoginen arvio ja yksilöllinen suunnitelma. Lapselle suunnitellaan yksilöllisempiä tukitoimia sekä tehostetaan jo käytössä olevia. Pedagogiseen arvioon kirjataan lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne, lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista sekä lapsen oppimiseen, oppimisvalmiuteen ja kasvuun liittyvät vahvuudet. Siihen tulee kirjata myös lapsen erityistarpeet, sekä millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla ja muilla tukimuodoilla lasta voidaan tukea. (Pedagoginen arvio ja oppimissuunnitelma 2020.)

Suunnittelu tapahtuu yhdessä vanhempien ja varhaiskasvatushenkilökunnan kanssa. Tehostetun tuen tasolla moniammatillinen yhteistyö korostuu. Terapeutit sekä neuvolan henkilökunta voivat toimia tiiviimmin lapsen kanssa. (Turja 2017, 151.)

4.2.3 Erityinen tuki

Jos tehostetun tuen toimenpiteet eivät riitä, siirrytään kolmannelle, erityisen tuen tasolle. Tällä tasolla lapsen tukitoimet muovataan yksilöllisesti ja oppimistavoitteet saattavat poiketa yleisistä tavoitteista. Esimerkiksi lapselle voidaan järjestää yksilö- ja pienryhmätoimintaa, erilaisia apuvälineitä tai materiaaleja käyttöön sekä varhaiskasvatuksenerityisopettajan tai varhaiskasvatuksenopettajan palveluja. Tälle tasolle siirryttäessä arvioinnin tulee olla laajempaa ja virallisempaa, lapselle laaditaan pedagoginen selvitys ja henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, eli HOJKS. (Turja 2017, 151.) Pedagogiseen arvioon lisätään mahdollisia muita lausuntoja, esimerkiksi psykologin lausunto tai sosiaalinen selvitys. Yhteistyö vanhempien kanssa on tärkeää jokaisessa vaiheessa.

TAULUKKO 1. Tuen tasojen ominaisuudet (Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet 2020).

YLEINEN TUKI	TEHOSTETTU TUKI	ERITYINEN TUKI
Laadukas varhaiskasvatus Kuuluu kaikille lapsille	Laadukas varhaiskasvatus Pedagoginen arvio	Laadukas varhaiskasvatus Pedagoginen selvitys
Varhaiskasvatussuunnitelma	Tehostetun tuen oppimissuunnitelma	Erityisen tuen oppimissuunnitelma
Yhteistyö huoltajien kanssa	Yhteistyö huoltajien kanssa	Yhteistyö huoltajien kanssa
	Moniammatillinen yhteistyö Arviointi	Moniammatillinen yhteistyö Arviointi

Tässä taulukossa ilmenee eri tuen tasojen ominaisuudet ja eroavaisuudet. Eroavaisuudet ovat loppupeleissä melko pieniä, kuten kuviosta voi huomata. Käytännössä tuen moninaisuus on paljon laajempi kokonaisuus. Kuviosta saa selville myös, mitä vaaditaan kun siirrytään tuen tasolta toiselle. Esimerkiksi tehostetun tuen tasolta siirryttäessä erityisen tuen tasolle, täytyy tehdä pedagogisen arvion lisäksi pedagoginen selvitys, joka on arviota laajempi kokonaisuus. (Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet 2020.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimusote, menetelmä ja aineistonkeruu

Käytimme opinnäytetyössämme laadullista eli kvalitatiivista tutkimusotetta. Laadullisen tutkimusotteen avulla voimme selvittää aiheemme ominaisuuksia ja merkityksiä (Laadullinen tutkimus 2015). Käytimme opinnäytetyössämme tiedonkeruumenetelmänä haastatteluja. Äänitimme haastattelut, jonka jälkeen litteroimme ne kirjalliseksi aineistoksi analysointia helpottaaksemme.

Haastattelimme varhaiserityisopettajaa, kahta varhaiskasvatuksen opettajaa ja varhaiskasvatuksen hoitajaa. Valitsimme haastateltaviksi saman varhaiskasvatustyöyksikön työntekijöitä, jotta saisimme yhtenäisen kokonaiskuvan aiheesta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja koordinoi yhteistyössä henkilöstön kanssa tuen toteutumista ja suunnittelua, muu henkilöstö toteuttaa sitä käytännössä. Kaikkien varhaiskasvatuksessa työskentelevien tehtäviin kuuluu peruspedagogiikan lisäksi ohjaus ja tuen antaminen. (Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2016, 47.) Tuen toteuttaminen päiväkodin arjessa voi vaihdella suuresti yksiköiden välillä.

Toteutimme haastattelut yksilöhaastatteluina. Esitimme kaikille samat haastattelukysymykset, mutta varasimme aikaa myös vapaalle keskustelulle, eli haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina haastatteluina. Haastattelukysymysten järjestys saattoi vaihdella ja haastateltava sai vastata kysymyksiin omin sanoin. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47.) Haastatteluiden alussa kerroimme haastateltaville, että nauhoitamme haastattelut ja haastattelut tapahtuvat anonymisti. Kerroimme myös, että nauhoitukset hävitetään opinnäytetyöprosessin päätyttyä. Pyrimme saamaan ammattilaisen näkökulman aiheesta ja siitä, miten kolmiportaisen tuen malli toteutuu käytännössä ja miten se näkyy työssä, miten sitä seurataan ja arvioidaan. Koemme, että yksilöhaastatteluiden kautta jokainen haastateltava saa äänensä kuuluviin, sekä sai rauhassa kertoa aiheesta ja tuoda esiin oman näkemyksensä. Pyrimme saamaan haastatteluista yhtenäisen kokonaisuuden, joista keräsimme tietoa ja pääsemme jakamaan sitä muille kasvatusalalla toimiville.

5.2 Aineiston analysointi

Käytimme analysoinnissa aineistolähtöistä sisällönanalyysia, joka on perusanalyysimenetelmä ja soveltuu laadulliseen tutkimukseen. Sisällönanalyysi on väljä teoreettinen kehys, kirjoitetulle ja kuullulle sisällölle. Tekemällä sisällönanalyysin pyrimme muodostamaan tutkimastamme aiheesta tiiviin kuvauksen, joka kytkee saamamme tulokset laajempaan kontekstiin aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 91-105.)

Aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin kuuluu kolme vaihetta, pelkistäminen, jolloin poimimme litteroiduista haastatteluista oleelliset ilmaisut opinnäytetyöhömmä liittyen ylös. Jaottelimme jo valmiiksi aihepiireittäin ilmaisut, jotta ne olisi helpommin löydettävissä. Tämän pelkistämisvaiheen jälkeen teimme aineiston ryhmittelyn. Keräsimme samankaltaiset käsitteet ja ilmaisut yhteen, ja näistä muodostimme aineiston alaluokat ja luokittelut, jotka tiivistävät aineiston. Tämä aineiston tiivistäminen ja luokittelu lopulta johtaa pääluokitteluun, joka vastaa tutkimuskysymyksiimme. Viimeisessä sisällönanalyysin vaiheessa käsitteellistimme keskeiset asiat, jolloin saimme muodostettua teoreettiset käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 108-113.)

6 HENKILÖSTÖN HAASTATTELUIDEN TULOKSET

6.1 Kolmiportaisen tuen mallin toteutuminen

Ensimmäisenä lähdimme tutustumaan kolmiportaisen tuen mallin teoriaan, jonka pohjalta muodostimme haastattelukysymykset. Pyrimme muodostamaan kysymykset niin, että saisimme mahdollisimman laajan kuvan kolmiportaisuudesta varhaiskasvatuksessa. Haastatteluista selvisi, että kolmiportaisuus on hyvin monimuotoista. Sen näkyminen on hyvin yksilöllistä ja siihen vaikuttavat muun muassa lapsiryhmä, lasten ikä, tuen tarve ja ammattilaisten henkilökohtainen työote.

Kolmiportaisen tuen malli auttaa kohdentamaan resursseja tarvittavalla intensiteetillä. Toimiakseen se kuitenkin tarvitsee paljon havainnointia ja pohdintaa, sillä portaiden ja niiden sisältämän tuen vahvuudet ovat häilyviä. Kasvattajilla ei siis ole käytössään kaavakkeita tai listoja, joiden perusteella lapset olisi jaoteltu portaalta toiselle.

Varhaiserityisopettaja: ” Kolmiportaisuuttahan ei ole laissa, mutta Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa on otettu malli käyttöön... Ja ihan sillain pähkinänkuoressa että kun havaitaan että lapsi tarvii johonkin tukea ja apua, kasvuun ja kehitykseen. Niin tukea annetaan ja se riippuu lapsen haasteista että millä portaalla ollaan. Veon työssä näkyy siten että pitää pohtia ja työstää asioita jotta jokainen lapsi saa sitä hänelle sopivaa tukea ja apua. Et peruspedagogiikka on pohjalla ja sitten jos jotain erityistä herää niin aletaan miettiä mitä tehtäisiin toisin”.

Tuen mallia toteutettaessa peruspedagogiikka toimii pohjana. Kun tuen tarvetta ilmenee, aletaan miettiä mitä tehtäisiin toisin, jotta lapsi saisi tarvitsemansa tuen. Kyse ei siis ole siitä, että jouduttaisiin tekemään jotain enemmän, vaan siitä, mitä tehtäisiin toisin. Panostaminen hyvään ja toimivaan peruspedagogiikkaan sekä yleiseen tukeen jo alkuvaiheessa helpottaa arjen haasteita.

Lastenhoitaja: ”No kyllähän se näkyy. Että nykyään varsinkin kun on tota noin poistunu lapsilta noi kertoimet, että ei oo enää sillai vähempää lapsia ryhmässä vaan enemmän lapsia ryhmässä niin kyllä se näkyy sillain että tota noin veo käy sitten sielä tekemässä välillä vaikeimpien tapauksien kanssa yhteistyötä meidän kanssa ja tota noin ihan noin omassa työssä lastenhoitajana niin ehkä vähä vähemmän on sitä sellasta niiko yhteistyötä et ku siel perustasolla tekee sitä työtä niin se ei oo kauheesti muuttunu tässä oman työuran aikana. Se on ollu aina sitä samaa tukemista periaatteessa. Mut et kyl varmasti sitte niiku näkyy siinä pedagogisessa suunnittelussa ja sitte siinä veon työskentelyssä enemmän”.

Haastattelusta nousi esiin, että lastenhoitajan työnkuvassa painottuu enemmän hoito ja huolenpito. Päiväkodin arjessa perushoito on pääpiirteittäin samanlaista, oli lapsella tuen tarvetta tai ei. Tuki tulee näkyvämmäksi pedagogisessa suunnittelussa. Suunnittelussa tulee ottaa huomioon yksilölliset tuen tarpeet sekä kehitystaso. Mitä enemmän yksilöllisiä tarpeita ryhmien lapsilla on, sitä enemmän tarvitaan yksilöllisiä arjen ratkaisuja. Painopiste kolmiportaisen tuen mallin toteutuksesta ja kuntouttavan arjen luomisesta on varhaiskasvatuksen opettajilla, koska he ovat vastuussa pedagogisesta suunnittelusta. Vaikka vastuu suunnittelusta onkin opettajilla, lähtökohdat toiminnan suunnittelulle perustuu tiimin yhteisiin havainnoiteihin ja keskusteluihin.

6.1.1 Arjen tukitoimet

Erilaisia arjen sujuvuuteen vaikuttavia tukitoimia on monia erilaisia. Struktuurilla on hyvin suuri merkitys päiväkodin arjessa. Selkeä päivä- ja viikkojärjestys auttaa lapsia ennakoimaan ja näin ollen edistää arjen toimivuutta. Kaikkien haastateltavien vastaukset olivat yhteneväisiä käytettävien tukitoimien suhteen.

Varhaiskasvatuksen opettaja: ”Semmosia mitkä on niinku koko ajan käytössä ni tietysti kuvat ja tukiviittomia on paljon ja sitten meillä käytetään pienryhmätoimintaa iha niiku tuen näkökulmastaki, et tavallisen ryhmätoiminnan lisäksi semmosia sitte mitkä on sen tuen kautta. Sitte on avustajia, sitte ylipäättää tavallaa se semmonen peruspedagogiikan tuki, että se on niinku suunniteltu jokaisen tuen tarpeisen näkökulmasta. Se mitä ite pidän peruspedagogiikkana on jossain nostettu jo tuen asioiks ni esimerkiks ne henkilökohtaset kuvatuet ja timer-kellot ja tehtävien ositukset... Ja tietysti kaikki oppimisympäristöön liittyvät asiat, et tavarat on lasten saatavilla”.

Yleisimpiä käytettyjä tukitoimia ovat kuvat ja tukiviittomat, jotka ovat näkyviä kaikille lapsille. Pedagogisesti suunniteltu pienryhmätoiminta kuuluu myös kaikkien lasten oikeuksiin ja tarjoaa lapsille yksilöllisempää ohjausta ja tukea. Pienryhmätoiminnan lisäksi käytetään osa-aikaista erityisopetusta, jonka vastuuhenkilönä toimii varhaiserityisopettaja. Oppimisympäristö pyritään muokkaamaan toimintaan sopivaksi. Käytössä on myös erilaisia apuvälineitä, esimerkiksi painopeitto, aktiivituoli ja timer-kellot, joiden avulla arkea pyritään sujuvoittamaan. Erityispedagogiikkakaan järjestämiselle ei ole olemassa oikoreittejä, koska lapsen suurin tarve on kuitenkin aikuisen läsnäolo ja yksi merkityksellisin tukitoimi on avustajaresurssit.

6.1.2 Lasten haasteet

Haastatteluista selvisi, että syyt tuen tarpeille vaihtelevat. Tuen tarpeisiin vaikuttaa myös varhaiskasvatuspaikan sijainti. Yleisimmiksi syiksi nousi kielen kehityksen haasteet, Hervannan alueella etenkin kaksikielisyys.

Varhaiserityisopettaja: ”No tällä alueella semmoset kielen kehityksen haasteet et sekä suomenkielisillä lapsilla että monikielisillä lapsilla. Että ehkä se kielen kehitys ja sen haasteet tuntuu et ne nousee nyt esiin”.

Varhaiskasvatuksen opettaja: ”Iha oikeestaa melkee mitkä vaa. Voi olla hyvin erilaisia neuron puolen pulmia tai sitte voi olla autismin kirjjon asioita kauheen monenlaisia, sit voi olla kielen puolen asioita hirveesti, sit kuulopulmia, näkövammaa, sit voi olla aisti yli- tai aliherkkyksiä, iha vaikka mitä. Ja sitte yleensä vielä on sillee et on useempi asia siinä pakassa että ei oo kyse vaa yhestä asiasta”.

Neuropsykiatriset haasteet ovat myös yleisiä, esimerkiksi keskittymisen- ja tarkkaavaisuudenhäiriöt sekä aistiherkkydet. Usein tuen tarpeen taustalla vaikuttaa useampi haaste ja tekijä. Kuitenkin jokaisen oireenkuva on yksilöllinen. Jos ryhmässä on vaikka useampi ADHD- diagnoosin saanut lapsi, voi haasteiden ilmenemismuoto olla täysin erilainen, vaikka diagnoosi olisikin sama. Liikuntavammat ja kromosomipoikkeamat ovat harvinaisempia syitä tuen järjestämiselle nykypäivänä.

6.2 Työntekijöiden kokemus kolmiportaisen tuen mallista

Lastenhoitaja: ”Et kyl se sillon ku se toimii ni se on toimiva mut että tota varmaan tarvis vähä enemmän olla siinä kuitenkin resursseja et se saatas toimii vielä paremmin”.

Haastatteluista selvisi, että kolmiportaisen tuen mallia itsessään pidetään toimivana ja hyvänä pohjana tukea suunniteltaessa ja järjestettäessä. Malli auttaa kohdentamaan tukitoimia oikea-aikaisesti sekä oikealla voimakkuudella. Resursseja tulisi kuitenkin olla käytettävissä enemmän, sillä resurssit ja todellisuus eivät kohtaa. Jokaisen haastateltavan kohdalla tuli puheeksi käytöstä poistunut kahdenpaikkalaisuus, jolloin tuen tarpeen lapsi vastasi kahta lasta ja näin ollen ryhmäkoko oli pienempi.

Varhaiskasvatuksen opettaja: ”Öö no sanotaa näin että vielä tällä hetkelläkään ei resurssit ja todellisuus kohtaa. Se on toimiva malli sillon jos on resursseja tarpeeks ja niitä avustajia saadaan tarpeeksi, mutta se että jos ajatellaa että ryhmässä on vaikka 23 lasta joista 10 on muunkielisiä, ni se vaatii oman aikansa jo aikuisilta et niitä asioita

käsitellä. Ja sitte siinä ryhmässä voi olla vaikka 5 jolla on joku lausunto, jotka pitäis myöskin huomioida siinä arjessa, mutta siinä on vaan ne 3 aikuista niinku henkilökuntaa yleensä on. Et avustajia pitäis olla huomattavasti enemmän ja sitte mun mielestä se oli virhe, suuri virhe että tämä kahdenpaikkalaisuus poistettiin. Ryhmien pitäisi olla pienempiä sillon jos on tukea tarvitsevia lapsia, oli ne sitten tehostettua tai erityistä tukea tarvitsevia. Se lapsen tarve aikuiselle ei niinku vähene mihinkää”.

Kahdenpaikkalaisuuden poistuminen koettiin negatiiviseksi ja arkea kuormittavaksi asiaksi. Lapsen tarve aikuiselle ei vähene, vaikka käytössä olisi kaikki mahdolliset tukitoimet. Nykyisellä mallilla on mahdollista saada avustaja ryhmiin, mutta avustajia on saatavilla liian vähän tarpeisiin nähden.

6.2.1 Yhteistyö

Yhteistyön laadulla on vaikutusta siihen, miten kolmiportaisen tuen malli koetaan. Yhteistyö lähtee liikkeelle jo tiimitasolta. Etenkin tehostetun ja erityisen tuen portaalla tuen suunnittelussa ja toteutuksessa on mukana monen alan eri toimijoita, kuten esimerkiksi neuvolan henkilöstö, toimintaterapeutit, puheterapeutit sekä fysioterapeutit.

Varhaiserityisopettaja: ”No se on kyl tosi arvokas asia. Koska siis päiväkodin henkilökuntaha on pedagogeja ja se et jos me ajatellaa vaa siitä omasta professionista ja omasta ammatista niitä asioita ja sitte ku saadaa siihen mukaan terveydenhoitajaa tai fysioterapeuttia tai puheterapeuttia ni heti saadaa vähä semmone niinku laajempi näkökulma siitä asioihin. Ja monesti tietenki vielä me pedagogit ku eletää tätä arkee ni ollaa siinä jotenki nii syvällä et ei välttämättä kaikkia asioita nääkkään ees. Et se on kyl tosi tärkeetä. Ja sitku lähetää asioita viemää eteenpäin ni on entistä tärkeempi et mitä enemmän siinä on ihmisiä jotka tietää ja tuntee lapsen ja hänen haasteet ni voi si miettiä asiaa monelta näkökannalta”.

Kaikki toimijat tuottavat tietoa lapsesta oman ammattinsa näkökulmasta ja näin pyritään luomaan mahdollisimman kokonaisvaltainen kuva tilanteesta. Lapsi voi tulla myös suoraan erityiselle tai tehostetulle tuelle varhaiskasvatukseen esimerkiksi neuvolan kautta, jolloin eri toimijoiden tuottama tieto lapsesta on erityisen tärkeää varhaiskasvatuksessa työskenteleville. Sujuva ja avoin moniammatillinen yhteistyö koettiin tärkeäksi, jotta kolmiportaisen tuen mallista saadaan kaikki mahdollinen tuki ja hyöty irti. Yhteistyön merkitys korostuu entisestään lapsen lähestyessä kouluikää, kun aletaan suunnittelemaan mahdollisia esiopetus- ja koulupolkuja.

6.2.2 Haasteet

Lastenhoitaja: ”No kyllähän siis ruuhkautuneita on kaikki nää jos ulkopuolelta jotain apua tarvitaan et niinku pitkiä aikoja joudutaan odottaa et saada lapselle esimerkiks joku lausunto. Et sitä tietenki alotetaan tekemään päiväkodissa sitä tuen antamista niillä mittapuilla mitä meillä on täälä mahdollista antaa. Et otetaa just ne kuvat käyttöö ja tukiviittomat ja koitetaa järjestää lapselle aikaa. Et kauan saa oottaa esimerkiks puheterapeutteja tai vaikka kotikielten opettajia”.

Kolmiportaisen tuen mallin toteuttamisen haasteitakin nousi haastatteluista esiin. Yhdeksi haasteita luovaksi asiaksi mainittiin ruuhkautuneet palvelut. Jos lapsi tarvitsee esimerkiksi puhe- tai toimintaterapeutin tuokioita, lapsi saattaa joutua odottamaan tarvitsemiaan tukitoimiaan hyvinkin pitkään.

Myös mahdolliset erimielisyydet lasten vanhempien kanssa nousivat esiin. Kulttuurierot sekä yhteisen kielen puuttuminen aiheuttavat omat haasteensa tukea järjestettäessä. Joskus myös vanhemmille voi olla haastavaa myöntää oman lapsen mahdolliset haasteet. Yhteisen sävelen puuttuminen lapsen vanhempien kanssa voi johtaa siihen, että tukitoimien järjestäminen vaikeutuu. Tulee kuitenkin muistaa, että varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on lakisääteinen velvoite tuen järjestämiseen ja näin ollen tukea voidaan järjestää myös ilman vanhempien suostumusta.

Varhaiskasvatuksen opettaja: ” Onhan siinä sitte semmonenki haaste että jotkut vanhemmat ei pysty niinku jotenki arjessa toteuttamaan niitä yhteisesti sovittuja käytänteitä, jollon sillo se mitä me saadaan täällä aikaseks ni valuu vähä niinku vesi hiekkaan ja haihtuu samantie pois”.

Ongelmia saattaa syntyä myös, jos perhe on kykenemätön syystä tai toisesta sitoutumaan yhdessä sovittuihin käytäntöihin. Jos esimerkiksi vasukeskustelussa on sovittu yhteisestä toimintatavasta ruokailutilanteiden toteuttamiseen päiväkodissa ja kotona. Jos yhdessä sovittu toimintatapa ei toteudu kotioloissa, on mahdollista että päiväkodin arjessa toteutettu toiminta valuu ikään kuin hukkaan. Joka päivä siis aloitetaan samasta lähtöpisteestä.

6.3 Tuen toteutuksen arviointi ja seuranta

Kaksi kertaa vuodessa lapsen asioista järjestetään varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelu, jossa arvioidaan lapsen kasvua ja kehitystä. Niin sanottua virallista arviointia siis toteutetaan vähintään kahdesti vuodessa.

Varhaiserityisopettaja: ” ... No siis periaatteessa siis kaks kertaa vuodessa. Et on ne vasupalaverit missä näihi asioihi niinku tartutaan mutta sitte toi ku lapsi lähestyy eskari-ikää tai et eskarivaiheessa sitte on ops tai vasukeskustelut kaks kertaa vuodessa ni niitten lisäksi on pedagogisen selvityksen tai arvion palaveri. elikkä niissä kohtaa arvioidaa kans sitä tukee. Ja sit tietenki aina tarvittaessa. Et jos lapsen tilanteessa tapahtuu muutoksia, et tarvittaessa voidaan istuu vanhempien tai moniammatillisen tiimin kanssa pöydän ääreen ja miettiä sitä...Mitään suoranaisia niinku arviointikaavakkeita ei oo, mut et siinä palaverissa mietitään niinku niitten tavoitteiden kautta eli on asetettu tavoitteita aikuisten toiminnalle ja toisaalta sitte vähä myös sille lapsellekki että kuinka niissä asioissa on edetty. Että onko niinku opittu, onko aikuisten toimintaa muutettu sillä lailla et lapsi on pystyny toimimaa omien hyvien kykyjensä mukaan”.

Arviointia ja seuranta tulisi kuitenkin toteuttaa aina tarvittaessa. Jos lapsen tilanteessa tulee muutoksia parempaan tai huonompaan, eli huomataan tuen olevan liian intensiivistä tai riittämätöntä, tulisi tilanteeseen puuttua välittömästi. Tuen toteutuksen arviointi ja seuranta vaatii työntekijöiltä jatkuvaa havainnointia ja kirjaamista, sekä kykyä arvioida omaa toimintaa. Kuten haastattelusta käy ilmi, ei arvioinnille ja seurannalle ole olemassa valmiita kaavakkeita, minkä pohjalta asiaa lähdetään käymään läpi. Omista havainnoista keskustellaan arjen lomassa sekä tuodaan näkyviksi viikoittaisissa tiimipalavereissa. Myös vanhempien tuottama tieto on tärkeää ja tulee huomioida. Vanhemmat tuottavat tietoa lapsestaan vasukeskustelujen yhteydessä sekä arjen kohtaamisissa. Suuri merkitys on myös yhteistyötahojen kanssa pidettävillä palavereilla.

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelua

Opinnäytetyömme tuloksista voi päätellä, että kolmiportaisen tuen malli hyödyttää lasta ja lapsen kanssa toimijoita, jos resurssit olisivat riittävät. Avustajia kaivattaisiin päiväkotiryhmiin enemmän, lisäresursseille olisi suuri tarve. Osa-aikaisen erityisopetuksen katsotaan kompensoivan nykypäivänä edustavan entistä kaksipaikkalaisuutta. Lapset tarvitsevat enemmän aikaa aikuisen kanssa, eikä pelkät materialistiset tukitoimet korvaa aikuisen läsnäoloa lapselle. Kaksipaikkalaisuuden poistuminen on myös koettu hyvin negatiivisena ja se tulisi saada takaisin varhaiskasvatukseen. Ryhmäkoot ovat liian suuria ja varhaiskasvatuksen laatu kärsii tästä, se on myös hyvin kuormittavaa henkilökunnalle.

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden asenne ja työote ratkaisee paljon, sillä on suuri merkitys koko tiimin työskentelyyn ja lapsen saamaan tukeen. Varhaiserityisopettajan tuki ja turva vaikuttaisi olevan erityisen tärkeää. Myös varhaiserityisopettajien resurssit on venytetty äärimmilleen, koska tuen lapsia on paljon ja varhaiserityisopettajan rooli on keskeisessä asemassa näiden lasten kanssa. Yhdellä varhaiserityisopettajalla on koordinoitavana useampi varhaiskasvatusyksikkö.

Jäimme pohtimaan paljon yhteiskuntamme resursseja ja varsinkin resurssivajetta, joka kävi ilmi kaikkien haastateltaviemme puheista. Onko säästäminen kannattavaa kun kyse on pienistä lapsista, jotka joskus pyörittävät yhteiskuntaamme? Ja kuinka suuret ryhmäkoot sekä avustajien puute esimerkiksi kuormittavat työntekijöitä sekä myös lapsia? Varhaisella puuttumisella pyritään ennaltaehkäisemään ja korjaamaan ongelmakohtia. Mitä varhaisemmassa vaiheessa tilanteisiin puututaan, sitä parempia tuloksia saadaan. (Huhtanen 2004, 45.) Tutkittu tieto puoltaa varhaisen puuttumisen mallia, jolloin ongelmat eivät pääse monimuotoistumaan, joten onko tämä säästäminen oikeasti edes säästöä pitämällä tähtäimellä?

Moniammatillisuus on kolmiportaisen tuen mallin toteutumisen ja toimivuuden kulmakivi. Ilman moniammatillista yhteistyötä ei olisi koko kolmiportaisen tuen mallia. Moniammatillisuudesta on säädetty myös laissa. Varhaiskasvatuksen järjestäjillä on velvollisuus luoda rakenteet niin, että ne mahdollistavat yhteistyön. (Ahonen 2017, 120.) Tässäkin kuitenkin tulee vastaan resurssit, jonot eri hoitotahoihin ovat hyvin pitkiä ja lapsi voi joutua odottamaan kauankin saadakseen tarvitsemaansa tukea.

Kolmiportaisen tuen malli saa kannatusta varhaiskasvatuksen henkilökunnalta, mutta sen toteuttamisessa on vielä paljon aukkoja, jotka tulisi ylemmältä taholta saada kuntoon. Varhaiskasvatuksen työntekijät tekevät parhaansa toteuttaakseen kolmiportaisen tuen mallia varhaiskasvatuksessa. Haastatteluiden aikana puheenaiheeksi nousi, että päättäjien tulisi tulla viikoksi seuraamaan varhaiskasvatuksen arkea, jotta ymmärrettäisiin resurssipulan ja sen seuraus työskentelyyn ja varhaiskasvatuksen laatuun.

7.2 Eettisyys ja luotettavuus

Haastatteluja tehdessämme ja aineistoa analysoidessamme täytyi muistaa unohtaa omat ennakkokäsityksemme ja mielipiteemme aiheesta. Haastatteluista analysoitaessa täytyy tehdä tutkimusta haastatteluiden pohjalta, eikä omien oletuksiemme pohjalta. Myös haastatteluissa tulee muistaa, että tulokset haastatteluista ovat jokaisen haastateltavan henkilökohtainen ja ainutlaatuinen kokemus aiheesta. Kuitenkin heiltä kokemusta ja ammattitaitoa löytyy, joten tuloksia voidaan pitää luotettavina. Myös sovimme yhteistyöpäiväkodin kanssa, ettei päiväkodin nimeä mainita, mutta päiväkodin sijainti saa tulla ilmi, koska sijainnilla on merkitys tutkimuksen näkökulmasta. Sovimme myös, ettei haastateltavien nimet tule esille missään työn vaiheessa. Eettisyyden näkökulmasta on tärkeää, että litteroiduissa haastatteluissa ei ole nähtävissä haastateltavien henkilöiden nimiä (Hyvä tutkimuskäytäntö 2020).

Täytyy muistaa, että tässä on kyse kuitenkin vain yhdestä varhaiskasvatussyksiköstä, jolloin tutkimuksen tuloksia ei voi luotettavuuden nimissä yleistää. Varsinkin Hervannan alueen erityispiirteet huomioiden. Jos tutkimus olisi toteutettu jollain toisella alueella, voisi tulokset olla hyvinkin erilaisia.

7.3 Jatkotutkimukset

Opinnäytetyömme tekeminen oli mielenkiintoinen prosessi ja nosti ajatuksia pintaan. Työntekijöiden kokemukset haastatteluiden pohjalta olivat suurelta osalta samankaltaisia sekä haasteiden että hyvien puolien osalta. Pohdimme paljon aiheetta työtä tehdessämme myös kokonaisuutena, sekä kolmiportaisen tuen mallin alueellisia eroja. Hervantalaisessa päiväkodissa esimerkiksi kielelliset ja kulttuuriset haasteet näkyvät suuresti, näitä haasteita ei ole havaittavissa kaikilla paikkakunnilla tai kaikissa varhaiskasvatussyksiköissä, ainakaan samassa mittakaavassa.

Saimme tärkeää ruohonjuuritason tietoa aiheesta haastatteluiden pohjalta. Mielestämme aiheetta tulisi tutkia tulevaisuudessa huomattavasti enemmän ja laajemmin ja varsinkin painottaen varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemuksia ja huomioita kolmiportaisen tuen mallista. Paras tieto aiheesta on juurikin niillä, jotka sitä toteuttavat jokapäiväisessä työssä ja toiminnassa.

Mielestämme valitsimme oikean tiedonkeruumenetelmän työhömmä. Kasvokkain toteutetut haastattelut antoi laajemmin tietoa aiheesta, koska vapaalle keskustelulle oli tilaa ja aikaa. Kyselylomakkeiden avulla toteutetut haastattelut eivät olisi tarjonneet yhtäläisiä mahdollisuuksia siihen. Haastateltaviemme määrä oli melko suppea. Suurempi otanta olisi mahdollisesti antanut vielä laajemman ja monipuolisemman kuvan aiheesta. Olisi ollut mielenkiintoista valita kahden eri alueen varhaiskasvatussyksikköä ja verrata näistä saatuja tuloksia sekä mahdollisia alueellisia eroja.

LÄHTEET

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Eerola-Pennanen, P. & Turja, L. 2017. Yhdenvertaisuus ja moninaisuus. Teoksessa Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Vastapaino.

Eerola-Pennanen, P., Vuorisalo M. & Raittila, R. 2017. Johdatus varhaiskasvatukseen. Teoksessa Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Vastapaino.

Farrel, M. 2009. The special Education Handbook. Routledge: New York.

Hattulan kunnan esiopetussuunnitelma 2016. Viitattu 18.2.2020.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/8838060>

Heiskanen, N. 2018. Tuen prosessit ja lähtökohdat. Teoksessa Varhaiserityiskasvatus. PS-Kustannus: Jyväskylä.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Huhtanen, K. 2004. Varhainen puuttuminen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Hyvä tutkimuskäytäntö. 2020. Luettu 5.3.2020.

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1_2.html

Inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteeminen malli. 2018. Viitattu 7.2.2020.

<https://peda.net/aanekoski/opetuspalvelut/erityisopetus/materiaaleja2/otf2/ivem>

Kasvun ja oppimisen tuki. Tampereen kaupunki. Luettu 8.8.2019.

<https://www.tampere.fi/varhaiskasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus/kasvun-tuki.html>

Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. 2017. Varhaiskasvatus valloittaa. Teoksessa Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Vastapaino.

Kolmiportaisen tuen käsikirja. 2016. Luettu 20.2.2020.

<https://peda.net/pielavesi/perusopetus/pyp69l/oppilashuolto/o2/kolmiportainen-tuki:file/download/3c587fef157029e3b47549f1772827d77a8e74b6/KOLMIPORTAISEN%20TUEN%20KÄSIKIRJA.pdf>

Laadullinen tutkimus. KOPPA, Jyväskylän yliopisto. Luettu 14.8.2019.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimus-strategiat/laadullinen-tutkimus>

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana. 2016. Viitattu 15.2.2020.

<https://ops.tampere.fi/varhaiskasvatus/938/?school=>

Oja, S. 2012. Tuki kolmiportaiseksi ja tuen prosessit. Teoksessa Kaikille kelpo koulu. Tuen toteuttaminen ja kehittäminen. Jyväskylä: PS- kustannus.

Pedagoginen arvio ja oppimissuunnitelma. 2020. Luettu 20.2.2020.
<https://peda.net/pornainen/ops-2016/eo2/5lkjot2/5-4-tehostettu-tuki/patts2>

Pedagogisen toiminnan viitekehys. 2020. Viitattu 5.2.2020.
<https://peda.net/lahti/varhaiskasvatus/vasu2017/pdijat/tt/optv>

Salminen, J. & Poikonen, P-L. 2017. Opetussuunnitelma pedagogisena työvälineenä. Teoksessa Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Vastapaino.

Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Määräys 39/011/2016. Luettu 9.8.2019.

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet. 2020. Viitattu 25.2.2020.
<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/ops/9016024/esiopetus/tekstikapale/9017887>

Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa. 2020. Viitattu 15.2.2020.
<https://peda.net/kangasniemi/varhaiskasvatus/v/lkjot/ttv>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turja, L. 2017. Oppimisen ja kehityksen haasteet. Teoksessa Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Vastapaino.

Turja, L. & Vuorisalo, M. 2017. Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Vastapaino.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Luettu 8.8.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Opetushallitus. Luettu 9.8.2019.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Opetushallitus. Luettu 9.8.2019.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Viitala, R. 2018. Inklusio ja inklusiivinen varhaiskasvatus. Teoksessa Varhaiserityiskasvatus. PS-Kustannus: Jyväskylä.

LIITTEET

Liite 1.

1. Kauan olet työskennellyt varhaiskasvatuksessa?
2. Miten kolmiportaisen tuen malli näkyy mielestäsi päiväkodin arjessa?
3. Minkälaisia tukitoimia olet käyttänyt urasi aikana?
4. Mitä tukitoimia lapsi voi saada?
5. Koetko, että kolmiportainen malli on mielestäsi toimiva varhaiskasvatuksessa?
6. Minkälaista hyötyä lapsi voi siitä saada?
7. Miten tuloksia arvioidaan?
8. Miten seuranta toteutetaan, kuinka tiiviisti?
9. Mikä merkitys moniammatillisella yhteistyöllä on tukea järjestettäessä?
10. Minkälaiden toimijoiden kanssa yhteistyötä voidaan toteuttaa?
11. Mitkä ovat yleisimmät syyt, että lapsi tarvitsee tehostettua tai erityistä tukea?
12. Minkälainen prosessi tasolta toiselle siirtyminen yleensä on?
13. Onko tuen järjestämisessä joitain haasteita?
14. Miten vanhemmat suhtautuvat, jos otetaan esille lapsen tuen tarve?
15. Jos vanhemmat eivät ole yhteistyöhalukkaita, miten tuen järjestäminen toteutetaan siinä tilanteessa?